

بسم الله الرحمن الرحيم

اجرای فهم قرآن^۱

در شماره‌ی قبل با مفهوم رشد در دوره دوم و مقطع دبستان آشنا شدیم. دانستیم که «خیرگزینی» یعنی دیدن حالت‌ها و گزینه‌های گوناگون در هر موضوع، انتخاب بهترین و سودمندترین گزینه براساس معیار درست و حرکت به سمت گزینه‌ی انتخاب شده تا رسیدن به منافع آن. بنابراین در پایان دوره ابتدایی دانش‌آموزان باید بتوانند در صورت مواجهه با یک موقعیت، گزینه‌های درست را شناسایی کنند، معیار درست داشته باشند، بهترین گزینه را انتخاب کنند و آن را عملیاتی کنند. آنچه که درست‌ترین معیارها را در ذهن شکل می‌دهد سوره‌های قرآن است. بنابراین یادگیری قرآن در این سن با هدف ایجاد معیارهای حق در ذهن کودک انجام می‌گیرد که البته این امر متناسب با ویژگی‌های سنی آنهاست. لذا آموزش قرآن در دوره دبستان «فهم قرآن» با هدف «خیرگزینی» است.

در این مقاله قصد داریم سوره‌های هر پایه را ببینیم و به نحوه اجرای فهم قرآن و چگونگی آموزش سوره‌ها متناسب با هدف هر پایه بپردازیم تا بدانیم چگونه باید سوره‌ها را آموزش داد.

به دلیل اهمیت موضوع استمرار در آموزش، هر سوره را حداقل سه هفته کار می‌کنیم. مهم‌ترین امر در آموزش یک سوره، خواندن متن سوره در فضایی با نشاط است. سپس سعی می‌کنیم پیام سوره را نیز در موقعیت‌های گوناگون به دانش‌آموزان انتقال دهیم. مثلاً وقتی می‌خواهیم سوره فلق را آموزش دهیم، حدود یک ماه سوره را هر روز می‌خوانیم و سعی می‌کنیم بچه‌ها پیام سوره را کم‌کم تجربه کنند تا وارد چرخه ادراک و عملشان شود.

سوره‌های پایه اول با مقصد آموزش ابراز شادی و نشاط

مقصد آموزش سوره‌های پایه اول، فعال کردن و جهت دادن به ابرازهای کودکان است. در این پایه یازده سوره آموزش داده می‌شود که ابتدای آن سوره حمد، و سپس از انتهای قرآن یعنی سوره ناس است. دو سوره انتهایی یعنی سوره‌های فیل و قریش، سوره‌های تابستان است. سوره‌های تابستان در هر پایه، اولین سوره پایه بعد است.

نام سوره	هدف سوره
حمد	ابراز مسرورانه؛ آموزش دیدن زیبایی‌ها همراه با تحسین و ایجاد حال خوب
ناس	ابراز شادابانه؛ آموزش سرعت و سبقت و دوری از کندی
فلق	ابراز هوشیارانه؛ آموزش هوشیار و بانشاط بودن هنگام مواجهه با مشکلات
توحید	ابراز ذاکرانه؛ آموزش مشاهده عظمت خداوند در مخلوقات
مسد	ابراز آسیب‌گریزانه؛ آموزش دوری از آسیب و دشمن‌گریزی

^۱ مریم خدادادی، مسئول کارگروه دبستان مدرسه دانشجویی قرآن و عترت(ع)؛ مریم ایوبی‌راد، عضو کارگروه دبستان مدرسه دانشجویی قرآن و عترت(ع)

نصر	ابراز ناصرانه؛ آموزش مشارکت در کارهای خوب
کافرون	ابراز جداسازانه؛ آموزش نه گفتن
کوثر	ابراز شاکرانه؛ آموزش دیدن نعمت‌ها و شکر نعمت
ماعون	ابراز فعالانه؛ آموزش مؤثر بودن برای دیگران همراه با توجه به امر نماز
فیل و قریش	آمادگی برای مطالعه داستان‌های گذشتگان؛ عبرت از زندگی دیگران

سوره‌های پایه دوم با مقصد جداسازی خوب از بد

سوره‌های پایه دوم ادامه سوره‌های جزء سی‌ام از آخر است. در این پایه نه سوره انتخاب شده است که سوره انتهایی یعنی سوره قدر مربوط به سال بعد است و دانش‌آموزان در تابستان با محوریت این سوره، خودشان برنامه‌های تابستانشان را سامان می‌دهند. هریک از این سوره‌ها به قصد آموزش انواع تمایز ارائه می‌شود. تعدادی از این سوره‌ها اخلاقی و برخی اعتقادی و تعدادی اجتماعی است. هریک از این سوره‌ها باعث تمایز در مسائل اجتماعی، اخلاقی و اعتقادی می‌شود.^۲

نام سوره	هدف سوره
قریش	تمایز نفع قدرت جمعی نسبت به قدرت فردی
فیل	تمایز قدرت خدا نسبت به قدرت غیرخدا
همزه	تمایز اخلاق خوب نسبت به اخلاق بد
عصر	تمایز نفع برد حقیقی نسبت به برد ظاهری
تکائر	تمایز مقایسه‌های درست نسبت به مقایسه‌های ناراحت کننده
قارعه	تمایز کار با ارزش نسبت به کار بی‌ارزش
عادیات	تمایز سرعت و هماهنگی در کار گروهی با کندی و ناهماهنگی
زلزال	تمایز در انجام کار خوب کوچک نسبت به انجام ندادن آن
قدر	تمایز نفع برنامه‌ریزی نسبت به برنامه نداشتن و درک ارزش زمان
قدر	تمایز نفع برنامه ریزی نسبت به برنامه نداشتن

^۲ احمدرضا اخوت، فهم قرآن در دبستان و دبیرستان، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت، چاپ دوم، ۱۳۹۹، صفحات ۸۶ و ۸۷.

سوره‌های پایه سوم با مقصد ارتقای توان درک قوانین و انجام کارهای خوب ساده

مقصد در این پایه، توانمند شدن فرزند در روبرو شدن با چیزهایی که مشاهده می‌کند و درک تحلیلی نسبت به آنهاست. فرزند با این درک و فهم می‌تواند مسائل مربوط به یک چیز را به صورت مجزا ببیند و در صورت نیاز برای هر یک تصمیم یا درک مجزا داشته باشد. همچنین قدرت رویارویی فرزند با پدیده‌ها بالا می‌رود و می‌تواند اشیا را از منظرهای مختلف مشاهده کند. سوره‌هایی که برای این پایه انتخاب شده است سوره‌هایی است که به شدت دقت فرد را در رویارویی با پدیده‌های مختلف بالا می‌برد.^۳ درواقع این دسته از سوره‌ها سبب افزایش قدرت تحلیل می‌شوند و فرد را به سمت انجام کارهای خوب سوق می‌دهند. سوره بلد سوره تابستان در این پایه است.

سوره‌ها	هدف سوره
قدر	شناخت ارزش زمان و عظمت قرآن به واسطه آشنا شدن با شب قدر
بینه	آشنایی با دلایل هر کار
علق	خوب دیدن و خوب شنیدن و خوب فهمیدن، عامل جداسازی، کشف ارتباطات و تحلیل درست
تین	سازگاری و مقاومت به عنوان قانون ماندگاری
ضحی	توجه به نیازهای واقعی و نعمت‌ها
انشراح	نقش تجربه و کار در کشف توانمندی‌ها
لیل	آسان شدن کارهای خوب
شمس	کنترل، جهت دهی و تقویت توانها
بلد	توجه به تفاوت‌هایی که در اثر زندگی در محل‌های مختلف به وجود می‌آید

سوره‌های پایه چهارم با مقصد ارتقای توان برنامه‌ریزی و انجام کار خوب بیشتر

سوره‌هایی که در این پایه خوانده می‌شود سوره‌هاییست که دانش‌آموز را به داشتن معیار و رهبر و ولیّ دلالت می‌دهد و این مهم‌ترین رکن برنامه‌ریزی و اولویت‌دهی است. زیرا در نگاهی جامع‌تر و کلی‌تر، براساس نظر ولیّ الهی، برنامه‌ها نسبت به هم ترجیح می‌یابد. ابتدای سال تحصیلی با سوره بلد شروع می‌شود که در قالب آن، افراد شاهد دستاوردهای دوستان خود از شهرهای مختلف و تفاوت‌های آنها هستند. در انتها نیز سوره انشقاق قرار دارد که به استفاده بهینه از امکانات زندگی اشاره دارد و دانش‌آموز را به تابستانی پربار از نظر علمی و عملی با شناخت بهتر امکانات دعوت می‌کند.^۴

نام سوره	هدف سوره

^۳ همان. صفحه ۸۸

^۴ همان. صفحه ۹۱

بلد	انجام کارهای سخت و پیچیده به واسطه برنامه ریزی
فجر	درک محدودیتها و رعایت محدودهها
غاشیه	تفکر و عاقبت نگری برای رسیدن به نتیجه بهتر
اعلی	خاصیت دار شدن و مفید بودن
طارق	آشنایی با قرآن و امام به عنوان هدایت کننده برنامه‌های زندگی
بروج	مشاهده خود و درک شاهد بودن خداوند
انشقاق	شناخت امکانات و نعمت‌ها و برنامه ریزی برای شناخت نعمت‌های جدید به ویژه در خانواده

سوره‌های پایه پنجم با مقصد رغبت به خوبی‌ها

مقصد این پایه سبب فعال شدن دانش آموز در انتخاب خوبی‌ها و بالا رفتن حس رضایتمندی در او می‌شود. رغبت به خوبی با انجام دادن مکرر کارهای خوب حاصل می‌شود. سوره‌های انتخاب شده در این پایه از نظر تعداد کم است ولی از نظر تعداد آیه با آنچه در پایه‌های قبل بوده تناسب دارد. به همین دلیل لازم است در این پایه به جای سوره‌پیمایی قدری به عمق بیشتر نیز توجه شود و افراد برای تحقق مضامین آیات، کار عملی بیشتری انجام دهند. این سوره‌ها سوره‌هایی با تاکید بر روابط حسنه اجتماعی و مراعات حقوق دیگران است و سوره تکویر برای تابستان در نظر گرفته شده است.^۵

نام سوره‌ها	هدف سوره
انشقاق	خانواده محوری با رویکرد آخرت‌گرایی
مطففین	دیگران را دیدن با رویکرد آخرت‌گرایی
انفطار	تلاش برای ایجاد و حفظ صفات خوب به واسطه آشنایی با ارزش ذاتی انسان و کرامت او
تکویر	خواندن قرآن و انس با آن به عنوان یکی از بهترین کارها

سوره‌های پایه ششم با مقصد آموزش گسترش خیر و کارهای خوب

سوره‌های این پایه از سوره تکویر آغاز می‌شود. در این سوره دانش‌آموز با شأن رسول، امام و قرآن به عنوان عامل هدایت آشنا می‌شود. در ادامه، سوره‌های عبس، نازعات و نبأ قرار دارند که به بیان حقایق پایداری در مسیر خیر و خوبی می‌پردازند. هریک از این سوره‌ها به وجهی دانش‌آموز را به خوب بودن و گسترش خوبی دلالت می‌دهند.^۶

نام سوره‌ها	هدف سوره
تکویر	اختیار کردن قیام برای برای همراهی با امام
عبس	پذیرش حق برای افزایش توانایی‌های خود و توجه به توانمندی‌های دیگران
نازعات	پذیرش وظایف و انجام سریع آنها همراه با اختیار کردن تشویق و تنبیه خود
نبأ	باخبر شدن از قوانین خوشبختی و سعادت حقیقی